

DARK

Lapsivaikutusten arviointi Suomen ev.-lut. kirkossa

Lastensuojelun keskusliiton kevätkokous
21.5.2014

Kirkon kasvatus ja perheasiat –yksikkö
Apulaisjohtaja
Pekka Asikainen FT, TM

Kotimaa24

09.05.2014 16:36 - KT / Kotimaa24 Kotimaa

Kirkkojärjestys muuttuu: Lapsivaikutukset arvioitava 2015 alkaen

Kirkollisten viranomaisten on jatkossa päätöstensä valmistelussa arvioitava ja otettava huomioon päätöksen vaikutukset lapsiin. Kirkolliskokous teki päätöksen kirkkojärjestyksen muutoksesta yksimielisesti perjantaina. Muutos tulee voimaan tammikuun alussa 2015.

Valtiolta ja kunnilta vastaava säädös puuttuu.

– Kirkon päätös avaa uuden lehden lasten oikeuksien edistämisessä julkisessa toiminnassa, kirkolliskokousedustaja **Maria Kaisa Aula** totesi tällä viikolla ilmestyneessä *Kotimaa*-lehdessä.

Muutoksen tarkoitus on edistää lapsen edun ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin toteutumista kirkon päätöksenteossa ja toiminnassa sekä vahvistaa lasten osallisuutta kirkossa. Lapsivaikutusten arvioinnin osana lasten ja nuorten mielipiteitä selvitetään eri menetelmin riippuen kyseessä olevasta asiasta.

Kirkon kasvatus- ja perhetyö

- Perhekerhot 49 920 kertaa, kävijöitä 1 172 831
- Päiväkerhot osallistui 46 380
- Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistui 10 904
- Pyhäkouluihin osallistui 21 199
- Varhaisnuorten kerhoihin osallistui 52 064 (7-14 v.)
- Partioon osallistui 29 728 (7-14 v.)
- Nuorten ryhmiin osallistui 11 557 nuorta (15-18 v.)
- Rippikoulu 15 vuotta täyttävistä 83,0 %, 51 309
- Isoiskoulutukseen osallistui 23 724 ja isosina 15 629
- Lasten musiikkiryhmät (kirkkomuskarit) 12 497

LAVAn merkitys

- Lapsivaikutusten arviointia (LAVA) koskeva pykälä lisättiin kirkkojärjestykseen, voimaan 1.1.2015
- Lapsen edun edistämiseksi kirkollisen viranomaisen on päätöksen valmistelussa arvioitava ja otettava huomioon sen vaikutukset lapsiin
- Lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta
- Tarkoituksena edistää lapsen edun ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin toteutumista kirkollisessa päätöksenteossa ja toiminnassa
- LAVAan sisältyvä lasten ja nuorten mielipiteiden selvittäminen ja huomioiminen vahvistavat osallisuutta
- LAVA tukee demokratian laajempaa toteutumista kirkossa
- Säännös varmistaa laajamittainen toteutuminen kirkossa

Mistä kaikki sai alkunsa?

- Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa 2009
- Kirkolliskokousaloite 2009
 - lainsäädäntö
 - ohjeistus
 - kirkkohallituksen esitys kirkolliskokoukselle 2012
 - jatkovalmisteluun 2013
 - Kirkolliskokous hyväksyi LAVAn 9.5.2014
- Näyn ja kuulun 2011
- Ohjeistus lapsivaikutusten arvioinnille 2014
 - Käytännön ohjeita, joiden avulla arviointia toteutetaan

LAVAn lähtökohdat

- YK:n lapsen oikeuksien sopimus
- Suomen lainsäädäntö
 - Perustuslaki, nuorisolaki, terveydenhuoltolaki, kuntalaki jne.
- Kirkon itseymmärrys ja strategia
 - Kohtaamisen kirkko 2020
- Säännös tarvitaan, jotta lapsivaikutusten arviointi toteutuisi laaja-alaisesti

Teologiset perustelut

1. Ihmiskuva, ihmisen arvo ja ihmisten tasavertaisuus

- ihmisen arvo Jumalan kuvana
- kirkon tehtävä puolustaa heikompia

2. Kirkko on olemuksellisesti osallisuuden yhteisö

- lapsi on kasteen kautta osallinen kasteen lupauksiin ja kotiseurakuntaansa
- lapset ja nuoret toiminnan subjekteja
- lasten ja nuorten oikeus ilmaista omia ajatuksiaan ja mielipiteitään itselleen tärkeistä asioista

3. Raamattu ja Jeesuksen esimerkki

- Jeesus antoi esimerkin suhtautumisesta lapseen
- Raamatun kuva lapsesta: huolenpidon painotus, mutta lapseen liitetään myös erityinen näkökyky, toivo ja lupaus

4. LAVA edistää kirkon omaa strategiaa ja asiakirjojen tavoitteita

Lapsivaikutusten arviointi

- LAVA toimii suunnittelun ja päätöksenteon **apuvälineenä**
 - valmisteluvaiheen työkalu
- Lapsivaikutusten arviointi -menettelyn kautta on mahdollisuus
 - **saada selville lapsen etu**
 - **tuoda esiin** aiemmin piiloon jäänyttä tietoa lasten ja nuorten toiveista ja tarpeista,
 - **ennakoida** päätösten todennäköisiä vaikutuksia lapsiin, nuoriin ja heidän perheisiinsä
 - tulevaisuus –työkalu
 - nostaa näkyviin **vaihtoehtoisia** ratkaisumalleja
 - päätöksessä lapsen etu huomioidaan niin hyvin kuin mahdollista
- LAVA jäsentää ja selkeyttää hallinnollista valmistelutyötä, päätöksentekoa ja toimeenpanoa. Erityisesti valmistelutyö syvenee.
- Päätöksenteko ja toiminta kehittyvät seurakuntalaislähtöisemmäksi

Ennakoarvioinnin hyödyt päätöksenteossa

- Lisää luottamusta päätöksentekijöihin
- Toimii arvottamisen apuna
- Lisää asiakasnäkökulmaa
- Helpottaa valmistautumista
- Tuo lisää tietoa maallikkoedustajille
- Lisää yhteistyötä ja vuorovaikutusta

Lapsen etu –käsite

- Käsite ”*lapsen etu*” kokoaa yhteen koko lapsen oikeuksien sopimuksen sisällön
 - kyse lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnista
- Lapsen etua voidaan arvioida esimerkiksi sen mukaan kuinka päätös turvaa lapselle (Lastensuojelulaki 4 §):
 - 1) tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;
 - 2) mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon;
 - 3) taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen;
 - 4) turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden;
 - 5) itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen;
 - 6) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan;
sekä
 - 7) kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen.

Lapsen edun ensisijaisuus -käsite †

- YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan päätöstä tehtäessä on ensisijaisesti harkittava lapsen etua
- Keskeistä on, että päätöksiä tehtäessä lapsen etua on harkittu aktiivisesti, sitä on arvioitu ja se on huomioitu
- Päätöksessä lapsen etu huomioidaan niin hyvin kuin mahdollista
- Päätöksestä mahdollisesti lapsille ja nuorille koituvia haittavaikutuksia voidaan LAVAn ansiosta ennakoida ja lieventää

Lapsen etu suhteessa muiden ryhmien etuun

- Lapsen edun painottamisen perusteena on lasten haavoittuvuus, riippuvaisuus aikuisista sekä erityisen suojelun tarve
- Lapsen parhaaksi tehdyt ratkaisut palvelevat usein myös muita ihmisryhmiä
- Päätösten tarkasteleminen lapsen kannalta herättää ajattelemaan asioita muidenkin ryhmien näkökulmista
- Ristiriitatilanteessa päätös voi olla myös jonkun toisen ryhmän edun mukainen
- Lapsivaikutusten arviointi edistää parhaimmillaan erilaisten ryhmien etua ja seurakuntalaislähtöisempää päätöksentekoa

Tiedon merkitys vaikutusten arvioinnissa

- Keskeistä hankkia arvioinnin aikana monipuolista ja laaja-alaista tietoa lapsen hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä
- Tiedon avulla pystytään tunnistamaan vaikutukset, jotka ovat tärkeitä lapsen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille
- Tiedot voivat koostua luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden omasta asiantuntemuksesta, erilaisista tilastoista, selvityksistä asiantuntijatiedoista jne.
- Lasten, nuorten ja vanhempien mielipiteet
→ oman elämänsä asiantuntijoina

Aikuisten ja lasten tuottama tieto

Kaksi näkökulmaa tiedon hankintaan

Aikuisilla oleva lapsia koskeva tieto

- pyrkimys toimia lapsen parhaaksi
- lapsen etu aikuisen arvioimana
- vastuu lapsen osallistamisesta
= selvittää lasten mielipide
- vastuu päätöksenteosta hankitun tiedon pohjalta

Lasten ja nuorten itse tuottama tieto

- lapset oman elämänsä asiantuntijoina ja tiedon tuottajina
- lasten äänen kuuleminen
- lapsen oma näkökulma, toiminta, vaikuttaminen ja osallistuminen

Mielipiteen selvittäminen osana + Lavaa

- Tapahtuu osana lapsivaikutusten arviointia
- Mielipiteiden selvittämisen kautta saadaan tärkeää tietoa lasten ja nuorten omasta kokemuksesta
 - annetaan viesti siitä, että heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään on merkitystä
 - Lasten ja nuorten näkemykset otettava huomioon, mutta päätöksen ei tarvitse olla heidän näkemyksensä mukainen
- Näkemyksiä voidaan selvittää erilaisilla ikäkauteen ja aiheeseen liittyvillä menetelmillä → saatavilla tietoa ja ohjeistusta
- Selvitetään, mikä on lapsille ja nuorille tärkeää asiassa, johon päätös liittyy
- Nuorilta voidaan tiedustella myös mielipidettä eri ratkaisuvaihtoehtoihin varsinkin, jos asia koskee suoraan heitä
- Mielipiteiden selvittäminen laajentaa demokratian toteutumista
 - Alle 16-vuotiailla ei äänioikeutta

Kerro, miksi lapsen etu pitäisi asettaa ensisijalle, kun tehdään tärkeitä päätöksiä.

Lapsella on oikeus tietää, jos päätökset koskevat heitä.

Mitkä ovat sellaisia asioita tai oikeuksia, jotka jokaikisellä ihmisellä, lapsellakin, pitää aina olla?

Oikeus kotiin, turvallisuuteen ja oikeus elää itse oma elämänsä.

Voiko aikuinen tietää, mitä ysiluokkalainen ajattelee? Miksi?

Ei, koska ei voi tietää mitä toinen ajattelee. Kaikki on erilaisia ja ajattelee eri lailla.

Jos jollakin päätöksellä on haitallisia vaikutuksia nuorten elämään, mitä päättäjien pitäisi pohtia ennen päätöksen tekemistä?

Miten se tulee muuttamaan nuorten elämää, voisiko päätöstä muuttaa niin että se ei haittaa nuoria.

Kuka on paras asiantuntija selvitetessä yläkouluikäisen mielipiteitä? Miksi?

Yläkoululaiset itse

Kiitos yhteistyöstä!

Mitkä ovat sellaisia asioita tai oikeuksia, jotka jokaikisellä ihmisellä, lapsellakin, pitää aina olla?

Tasa-arvo, koti

Voiko aikuinen tietää, mitä ysiluokkalainen ajattelee? Miksi?

Voi, jos hän on esim. äiti/isä joka tuntee lapsensa hyvin.

Jos jollakin päätöksellä on haitallisia vaikutuksia nuorten elämään, mitä päättäjien pitäisi pohtia ennen päätöksen tekemistä?

Nuorten mielipiteitä asiasta.

Kuka on paras asiantuntija selvitettäessä yläkouluikäisen mielipiteitä? Miksi?

Joku asiantuntija.

Kiitos yhteistyöstä!

LAVA pykäläksi

Kirkkojärjestys

23 luku

Täydentäviä määräyksiä

3 §

- Lapsen edun edistämiseksi kirkollisen viranomaisen on päätöksen valmistelussa arvioitava ja otettava huomioon sen vaikutukset lapsiin. Vaikutusten arvioinnin tekee se viranomainen, joka käsittelee asiaa ensimmäisenä.
- Lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta.
- Päätös tulee voimaan 1.1.2015

Valitusperuste

- Säännös muodostaa valitusperusteen
- Päätöksestä valitettaessa lapsivaikutusten arvioinnin laiminlyönti voi muodostaa kirkkolain 24 luvun 4 §:n 2 momentin mukaisen valitusperusteen.
- Laiminlyönnin vuoksi päätöksen voidaan katsoa syntyneen virheellisessä järjestyksessä.
- Valitus voitaisiin kuitenkin hylätä ainakin silloin, jos valitusviranomainen katsoo, että menettelyvirhe ei ole voinut vaikuttaa lopputulokseen.

- Seurakunnan päätöksenteossa kaksi tasoa
- 1. Toiminnan järjestämiseen liittyvä päätöksenteko
 - Lasten kerhotoiminta
 - Nuorteniltojen sisältö
 - jumalanpalveluselämä
- 2. Hallinnollinen päätöksenteko
 - Luottamuselintyöskentely
 - Määrärahat ja resurssit
 - Seurakunnan tilat
 - Toiminnan strateginen suuntaaminen

LAVA käytännössä - lapsiasiahenkilö

- Lapsiasiahenkilöitä jo 200 noin 150 seurakunnassa
- edistää arvioinnin toteutumista sekä osallisuutta seurakunnassa
- Lapsiasiahenkilöksi nimetään
 - Luottamushenkilö, joka on kiinnostunut lasten ja nuorten osallisuudesta tai
 - Työntekijä, joka on perehtynyt lasten ja nuorten asioihin tai
 - Työntekijä ja luottamushenkilö yhdessä
- Lapsiasiahenkilön tehtävinä voi olla seuraavia asioita:
 - käydä läpi luottamuselinten kokousten esityslistat arvioinnin näkökulmasta
 - etsiä ja ideoida menetelmiä lasten ja nuorten kuulemiseen
 - huolehtia erilaisten perheiden näkökulmien esilletulo
 - toimia osallisuutta koskevien aineistojen välittäjänä seurakuntiin
 - seurata lapsia ja nuoria koskevien päätösten toteutumista

Esimerkki 1

”Taloudellisista syistä lastenohjaajan toimi päätetään jättää täyttämättä”

Vaikutuksia lapsiin ja perheisiin

1. Tarvittavien tietojen kerääminen

- selvitetään lapsi- ja perhetyön työntekijöiden näkemyksiä siitä, millaisia vaikutuksia päätöksellä on lapsiin ja perheisiin (mm. osallistumismahdollisuudet, turvallisuus, huolenpito)
- vaikutusten tunnistaminen
- selvitetään lasten / vanhempien näkemykset vaikutuksista
 - mikä heille on tärkeää siinä toiminnassa, johon viran täyttämättä jättäminen vaikuttaa (ikätasoiset menetelmät: sadutus, piirtäminen yms.)
 - saadaan tietoa siitä, mitä päättäjien tulee ottaa huomioon, kun he pohtivat erilaisia vaihtoehtoja toiminnan uudelleen järjestämiseksi
 - perheet saavat mahdollisuuden vaikuttaa tuleviin muutoksiin ja ehdottaa omia ideoita ratkaisuvaihtoehtoiksi
 - mielipiteen selvittämisessä voidaan hyödyntää edustuksellista ryhmää, esim. päiväkerhoa ja perhekerhoa

2. Kerätyn tiedon analysointi

3. Eri ratkaisuvaihtoehtoja vertaillaan ja arvioidaan, mikä olisi lasten kannalta paras

4. Päätöksessä huomioidaan LAVA-menettelyn tulokset osana muita päätökseen vaikuttavia tekijöitä (esim. talous, muut ryhmät jne.)

Lasten ja nuorten etu huomioidaan niin hyvin kuin mahdollista.

Esimerkki 2

”Nuorten toimitilan myyminen, korvaavan tilan hankkiminen”

Päätös vaikuttaa nuorten mahdollisuuteen osallistua srk:n toimintaan ja saada tukea kasvulleen

1. Tiedon kerääminen

- selvitetään työntekijöiden näkemyksiä päätöksen vaikutuksista
- selvitetään nuorten näkemyksiä
 - miten päätös vaikuttaa heidän mielestään heidän elämäänsä
 - mikä on ollut heille tärkeää toiminnassa, mitä he asioita he pitävät tärkeänä korvaavien tilojen hankkimisessa (sijainti, omaehtoinen toiminta, tilojen koko yms.)
 - kysytään ehdotuksia korvaavan toiminnan/ toimitilojen järjestämisessä
- selvitys voidaan tehdä esim. nuortenilloissa, isoiskoulutuksessa, kouluyhteistyössä yms.

2. Kerätyn tiedon analysointi

3. Eri ratkaisuvaihtoehtoja vertaillaan ja arvioidaan, mikä ratkaisu olisi nuorten kannalta paras

4. Päätöksessä huomioidaan LAVA-menettelyn tulokset osana muita päätökseen vaikuttavia tekijöitä.

- LAVA-menettelyn tulokset osana muita päätökseen vaikuttavia tekijöitä
- Lasten ja nuorten etu huomioidaan niin hyvin kuin mahdollista

Esimerkki 3

”Seurakunnan strategian päivittäminen”

- strategiaa päivittävän työryhmän työskentelyyn otetaan mukaan kasvatuksen alan asiantuntijoita, lapsia, nuoria ja lasten vanhempia
- tarkistetaan, miten nykyisessä strategiassa on huomioitu lasten ja nuorten näkökulma. Mitä vaikutuksia strategialla on ollut lapsiin ja nuoriin? Mitä halutaan uudessa strategiassa huomioida: lasten ja nuorten seurakuntalaisuus, vaikutusmahdollisuudet, erilaisissa elämäntilanteissa elävät lapset ja nuoret
- selvitetään lasten, nuorten ja perheiden näkemyksiä siitä, mikä heille on tärkeää seurakunnan jäsenenä
- selvitys voidaan tehdä esim. srk:n kerhoissa, nuorten toiminnassa, kouluyhteistyössä, säännönmukaisen palautekyselyn sisällä tai avoimena verkkokyselynä
- hyödynnetään kunnan hyvinvointisuunnitelman tietoja yms.
- pyydetään lapsia ja nuoria konkretisoimaan, mitä strategiaan ehdotetut arvot, visio ja painotukset tarkoittavat heidän elämässään (ikätasoisilla menetelmillä, esim. piirtäminen, sadutus, valokuvaaminen, draama)
- tiedot dokumentoidaan ja niitä hyödynnetään strategian laadinnassa ja sen pohjalta laadituissa toimintasuunnitelmissa

Esimerkki Lava -lomakkeesta

Vaikutukset	Nykytilan säilyttäminen	Vaihtoehto 1	Vaihtoehto 2
Lasten ja nuorten mielipide (Keiltä / mitä kysytty?)			
Muu tieto (mistä?) Lasten kokonaisvaltainen hyvinvointi - Fyysinen, psyykinen ja hengellinen turvallisuus; mahdollisuus leikkiin; ihmissuhteiden jatkuvuus jne.			
Erilaisten lasten ja perheiden näkökulma			
Henkilöstö			
Talous			
Johtopäätökset			

LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI SUOMEN EV.LUT.KIRKOSSA

Ohjeistus lapsivaikutusten arvioinnille

Kiitos mielenkiinnosta!